

PSIKOLEKTİF

SAYI 8- TEMMUZ - AĞUSTOS 2020

DERGİSİ

MODERN İNSAN

3 - Editörden

4- Değişen Zamanın Sancısı

- Ayşe Başbuğ

6- Kuşaklar Bize Ne Söylüyor?

- Hülya Orhan

8- Modern İnsanın Yarını: Transhümanizm

- Muhammed Özkan

11- Sharenting ve Dijital Mahremiyet

- Furkan Önder

PSİKOLEKTİF DERGİSİ MODERN İNSAN

Deliliğin Doğum Günü Partisi'nden 4.48 Psikoz'a Evrimi -13

-Ecem Gülerler

Rekabetin Doğasındaki Canavar: Ötekileştirme -16

- Ferhat Yıldız

Tüketim Kültürü Ve Kadın Bedeni -18

- Aslı Eyi

Bir Modern Üretim Açısından Yalnızlık -20

- Sena Çataloğlu

Kaynakça -23

EDİTÖRDEN

21.yüzyılın getirilerini ve getireceklerini anlamlandırma çabaları, disiplinlerarası bir uğraşla sürerken Modern İnsan sayımızla karşınızdayız. Endüstri 4.0 devrimi, yapay zeka ve iklim değişikliği konularında gelecek bilimcilerin tahminleri insan olma alışkanlıklarımızı nasıl etkileyeceği noktasında derin bir korku ve endişe yaratırken, bu belirsizlik nedeniyle bugünü iyi yönetme kaygısı da bir baskı yaratıyor. Güncel kalma baskısı, gelişmeleri kaçırma korkusu ve yapamadığımız şeyler için hissettiğimiz pişmanlık ve suçluluk, kendi içimize keşif ve samimiyet arayışının önüne geçiyor. Kimin kimi geçtiğine dair bir rekabet dürtüsü ile içimizdeki boşluk duygusunun sesini susturduğumuz ve bir anlam için çaba sarfetmenin getirdiği mutluluktan yoksun, kayıtsız bir sosyal değişim içindeyiz. Bu sayımızla amacımız, karanlık ve umutsuz bir tablo çizmektense bu hızlı akış içerisinde çağımızın gerçeklerini keşfetmeye ve endişemize karşın doğru davranışları seçmemizi sağlayacak noktalarla yüzleşmeye okurlarımızı davet etmektir.

Koşullara uyum sağlamak yerine yaratıcı gücüne inanan zihinlere ulaşmak dileğiyle bir sonraki sayımızda buluşmak üzere...Her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da yazılarımızı sanatsal dokunuşuyla bir ürün haline getiren görsel tasarımdan sorumlu arkadaşımız Kadriye ULUS'a karşılaştığı tüm aksaklıklara karşın yılmadan çalışması ve emekleri için çok teşekkür ederiz.

ŞAFAK ATAY

Dergi Editörü

editörler -

Mücahit AKKAYA, Şafak ATAY, Okan USLU

görsel tasarım -

Kadriye ULUS

@psikolektifdergisi

@dergipsikolektif

psikolektifdergisi@gmail.com

DEĞİŞEN ZAMANIN SANCISI

AYŞE BAŞBUĞ

*“Kendimizden yoksunsak, elbette her şeyden yoksun kalıyoruz
(Goethe, 2018: 51).”*

İnsanın biyolojik yapısını yaşayan ve anlamlılığa ulaştıran ruhsal yönü geçen yüzyıllar içinde ait olduğu zamanla birlikte değişimin etkilerini hissetmiştir. Göçebe yaşam tarzından yerleşik düzene geçilmesi, üretimin ve ticaretin başlaması, toplumsal sınıfların oluşması, aydınlanma çağı ve endüstri devrimleri sonucu teknolojik gelişmelerde bilim ve sanatta yeniliklerin ortaya çıkması ile dünya farklı bir döneme doğru ilerlemeye başlamıştır (Meder, 2001; Kaypak, 2013). Bu evrilmenin beraberinde, insanın güç ve otorite hırsı ile yıkıcı dürtülerini doyuma ulaştırma arzuları sonucunda tarihte kanlı savaşlar ve toplumlara uygulanan acımasız işkenceler kaçınılmaz bir son olmuştur. Modern çağın insanı bilginin gücü sayesinde birçok konuda hâkimiyet kurmayı başarmıştır. Yaşama doğrudan müdahale eden bu güç, değişim dönüşüm etkisinin yanı sıra potansiyelini yok edebilme boyutuna da ulaştırmıştır (Şimşek, 2017). Bu noktada varoluşçuluk, modern zamanın insan üzerindeki bu yok edici-yıkıcı etkisine karşı duruşu temsil eder (Cevizci, 2014, s.442; Akt., Karhan, 2019). İnsanın içinde bulunduğu dünyayı anlamsız görerek bu anlamsızlık içinde varlığını nasıl sürdürdüğü sorusuna yanıt arayan varoluşçu yaklaşım-felsefe Kierkegaard, Marcel, Heidegger, Sartre gibi düşünürlerin konuya dair çeşitli görüşlerini barındırır (Gürsoy, 1987: 38, 49; Popkin ve Stroll, 1956: 190, Akt. Bender, 2009). Hegel'in monolitik felsefesine bir tepki niteliğinde olan Bilimdışı Çıkarımların Eleştirisi adlı ilk eserinde Kierkegaard, insan varoluşunun belirsizlikler karşısında alınan kararlar ve seçimler sonucu belirlendiğini savunur (Gaidenko, 1966: 34, Akt. Yener, 2012). Yani varoluşçu yaklaşıma göre insan kendine bir şeyler katabilen, kendi varlığını anlamlandıran ve özgür iradesiyle yaptığı seçimlerle kendi varoluşunu gerçekleştirebilen bir canlıdır (İlgar & İlgar, 2019). Bu özgür iradenin varlığına dayanarak Sartre, yalnızca insanda varoluşun özden önce geldiğini savunur.

Önceden belirlenmiş kalıplarla dünyaya gelmiş olmak söz konusu özgürlüğe aykırı olacağından insanın varoluşu özünün oluşumuna da olanak sunar (Sartre, 2005: 75; Akt. Çelebi, 2014). Modern çağ, insana bir yandan özgürlük sunarken öte yandan onu bağımlı hale getirmektedir (Uludağ, 2017). Bu durum ise temelini özgürlükten alan varoluş konusunda ikilemin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Yeni çağın zeitgeist'i (dönemin ruhu) adeta tüketim haline gelmiştir (Fromm, 2002: 49-50 ; Akt. Şentürk, 2008). Tüketimi merkeze alan makineleşmiş bu anlayış insana bir yandan yönetim ve kontrol mekanizması verirken diğer taraftan onu geleneklerden ve temel değerlerden uzaklaştırarak bireyselleştirmektedir (Bahadır, 2002). Temel değerlerin yerini ise yarışma, rekabet gibi bireyi asıl varoluş gayesinden uzaklaştıran olgular almaktadır (Konuk, 2002:322 ; Akt. Şentürk, 2010). Ürünler gibi insanlar da ambalajlanarak dış dünyanın mekanik nesnesi haline getirilmektedir (Altuntuğ, 2010). Tüm bu devrim içinde modern yüzyılın kalabalıklar içinde yalnız ve kendini arayan insan portresi çizilmektedir (Paksoy, 2014). Söz sahibi olduğu ve her şeyi basite indirgediği bu hız çağında kendi öz'ünü var etmeye ve anlamlandırmaya çabalayan insan elbette kendini varoluşsal bir arayışın girdabında da bulmaktadır. Bireyi kendine yabancılaştıran bu sistem güvenilir dünya şemasının yerini güvensiz bir dünya algısına bırakmasına neden olmaktadır (Durakoğlu & Urhan, 2007). Uygarlığın huzursuzluğunda kıvranan insan modern çağın bir getirisi olan değersizleşmenin ve varoluşsal arayışının sonucu olarak varlığını anlamlı bir temele oturtmak, ulaşacağı sonu ve yaşadığı hayatı "yaşanmaya değer" kılmak diğer bir ifade ile yaşamına etkin bir katılım sağlamak arzularını hissetmektedir. Geçmişte, dünya üzerinde anlamlı bir yeri olduğunu düşünen birey, ilerleyen zamanlarda ortaya çıkan modern özgürlüğün geleneksel değerleri yok etmesiyle beliren anlamsızlık sonucu varoluşsal boşluğu yaşamaktadır.

Dayandığı temel referans noktalarını yitiren insan, kırılğan bir zemine tutunan ruhsal dünyası ile varoluşunu devam ettirmeye çabalamaktadır (Bahadır, 2002).

KUŞAKLAR BİZE NE SÖYLÜYOR? HÜLYA ORHAN

Tarihsel açıdan değişen olayların etkileyeni ve etkileneni olarak yüzyıllardır varlığını sürdüren insanı, içinde yaşadığı ve her an değişen çağdan bağımsız düşünmek imkansızdır. Değişen çağların içinde insanın varlığını topluluklar halinde devam ettiren bir yapıda olduğu da gerçektir. Sosyolojik ve psikolojik açıdan çağları ve insanı daha iyi anlayabilmek için belli özellikler gruplandırılmış bu da kuşaklar şeklinde kendini göstermiştir. Kuşakların belirlenmesinde, kuşakların içerisinde bulundukları dönemin sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarının yanında özellikle teknolojiye meydana gelen gelişmeler etkili olmaktadır. Kuşak kavramının tarihi süreci yazılı kaynaklar noktasında incelendiğinde, bazı bilim dallarında konunun Antik Yunan'a, bazılarında ise Eski Mısır Uygarlığı'na kadar uzandığı görülmektedir (Joshi vd., 2011; akt. Adıgüzel ve ark. 2014).

Kuşak kavramı, günlük dilde “Bizim kuşak”, “Eski kuşak”, “60 kuşağı” (1960’larda yetişenler için) “Yeni kuşak” veya “Kuşak çatışması” gibi birçok ifade ile sıklıkla kullanılmaktadır (Pilcher, 1994; akt. Aka, 2018). Türk Dil Kurumu’nun felsefe terimleri sözlüğünde “aşağı yukarı aynı yıllarda doğmuş olup, aynı çağın koşullarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, yazgıları yaşamış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişiler topluluğu” olarak tarif edilmektedir (TDK, 2019). Kuşaklarla ilgili bir atasözünde de dendiği gibi, “İnsan, içinde yaşadığı çağa babasına benzediğinden daha çok benzemektedir” (Twenge, 2013; akt. Aka, 2018). Dolayısıyla bireylerin gençlik çağında yaşadıkları önemli ulusal ve uluslararası olaylar ortak bir bilincin ve algının oluşmasına neden olmaktadır. Oluşan ortak bilinç ve algı, gelecekte oluşan davranış, tutum, eğilim ve tercihleri şekillendirmektedir. Dolayısı ile her bir yeni kuşağın sahip oldukları, değerleri, algı, tutum ve davranışları, farklı bakış açıları, güçlü ve zayıf tarafları gibi özellikleri ile farklı karakteristik özelliklere sahip olduğundan kuşaklar arası çatışma ve anlaşmazlıklara sebep olabilmektedir (Aka, 2018). Kuşaklar üzerine yapılan çalışmalar, dönemlerin sınıflandırılmasında isim ve yıl değişikliği olsa da genel anlamda benzer sonuçlar üzerinde toplanmıştır. Bu çalışmalarda; sırasıyla Sessiz Kuşak, Bebek Patlaması Kuşağı, X Kuşağı, Y Kuşağı, Z Kuşağı ve şuan henüz çocuk yaşlarında olan Alfa Kuşağı ile insanlar kuşaklar halinde anlaşılmaya çalışılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında ve ekonomik buhran döneminde başlayan Sessiz Kuşak ile Bebek Patlaması Kuşaklarından X Kuşağı’na kadar insanlar sosyal, ekonomik ve kültürel koşulların değişimlerinden etkilenmişlerdir. 1965-1980 yıllarında X Kuşağında gelişen teknoloji alışkanlıklarının altyapısını oluşturmasıyla, 1981-1995 yılları arasında doğan Y Kuşağında özellikle teknolojinin hızla gelişmesi ve değişen hayat koşullarıyla internetle bağlantılı yorumlanan yeni nesil bir hayatın kapıları aralanmıştır. Böylece 1995 sonrası Z Kuşağı internetin içine doğmuş kuşak olarak “modern çağda insan” üzerine modern koşullar içerisinde insanı anlamak ve yorumlamak adına birçok soru işaretine yol açmıştır (Aka, 2018; Ayvaz, 2013; Mengi, 2009; akt. Adıgüzel ve ark. 2014). Z kuşağındaki insanlar evlilik, deneyim, siyaset, ekonomi gibi birçok alanda kendilerinden önceki kuşaklar olan X ve Y kuşaklarından yaklaşım olarak ayrılmaktadırlar.

Z kuşağı artık birer ebeveyn olacak çağa geldiğinde, o yıllarda genç yaşlarında bulunacak olan ve daha dijital, daha zengin nesil olarak anılmakta olan, 2010 yılı ve sonrasında dünyaya gelenler de literatürde Alfa kuşağı olarak anılmaya başlamıştır. Alfa kuşağı McCaskey’in belirttiği üzere potansiyel olarak “şimdiye kadar ki en resmi eğitilmiş nesil, şimdiye kadar ki en teknolojik gelişmeler tarafından gelişimi sağlanan nesil ve şimdiye kadar dünyanın en zengin nesli” olarak tasvir edilmektedirler (Williams, 2015, akt. Yalçın Kayıkçı ve Kutluk Bozkurt, 2018). İlerleyen teknolojiler ve yenilikler daha da gelişmiş durumları ve kullanım şekilleri ile hem günümüz genç kuşakları olan Z kuşağı, hem de bir sonraki kuşak olan Alfa kuşağının yaşamlarının birer parçası olmuştur. İnsan gücü temelli hayat, Sanayi Devrimi’yle yeniden şekillenmişken modern çağda teknolojiyle boyut değiştirmiştir. Modern çağda günlük ihtiyaçların karşılanması, hobiler, sosyal etkinlikler, eğitimler, meslek alanlarının yorumlanması, iş hayatı ve çalışma koşullarının teknolojiyle yeniden şekillenmesi Z Kuşağı ve Alfa kuşağı üzerinde geleneksel kodların değişmesiyle hayata yeni bakış açılarının geliştirilmesine yol açmıştır. Öyle ki alfa kuşağı çocukları 2019 yılı verilerine göre modern çağ mesleklerinden sayılan “YouTuber” olarak en çok gelir kazanan isimler arasında yer alacak seviyeye gelmiştir (8 yaşındaki Ryan, 2019). Özellikle Alfa Kuşağı sanal bir dünya üzerinden psikolojik ve sosyolojik hayati gerçeklikleri yeniden kodlayan bir yaşantıyı tecrübe etmektedir. Kuşaklar üzerine dikkat edilmesi gereken asıl nokta onları sınıflandırarak ayırtmak yerine bir bütün halinde düşünmek ve toplumdaki rolleriyle parçadan bütüne yorumlamaktır. Günümüz koşullarındaki varlıklarıyla X kuşağının, Y kuşağı ve Z kuşağıyla nasıl bir iletişim halinde olduğunu, kendi çağlarından getirdikleri birikimleriyle onları anlayıp çağın getirdikleriyle bağ kurma becerileri geliştirilmelidir. Y kuşağı ve Z kuşağının da sahip oldukları olanaklarla kendinden önceki kuşakları anlayacak empati becerileri geliştirecek koşullar sağlanmalıdır. Günümüzün çocukları konumunda olan Alfa Kuşağı dikkatle takip edilerek çağ ile bütün olarak beklentileri doğru yorumlanıp değerlendirilmelidir. İnsan, çağın getirdikleriyle değişen varlığıyla bütünsel uyumu sağlayacak potansiyele sahip yegâne varlıktır.

MODERN İNSANIN YARINI: TRANSHÜMANİZM

MUHAMMED ÖZKAN

"Aliya İzzetbegoviç'in Yugoslav bir şairden alıntıladığı şu yaklaşım bugünlerde daha anlaşılır ve anlamlı hale geldi. Teorik olarak insanoğlunun yapabildiği her işi, gelecekte bilgisayarlar yapabilir hale gelecek fakat dindar olamayacaklar ve şiir yazamayacaklar" (Taştekin, 2016).

4.5 milyar yıllık dünya tarihinde binlerce yıllık evrimsel süreç sonucu insanlık bugüne ulaştı. Yetmiş bin yıl önce Homo sapiens sadece hayal gücünde var olan şeyler hakkında konuşabilmesiyle bilişsel devrim başladı (Harari, 2015). Avcı-toplayıcı insanlar tarımsal devrimin başlamasıyla yerleşik hayata geçti. Etrafındaki hayvan ve bitkileri ıslah etti, alet yapımını öğrendi. Kültür sayesinde insanoğlu öğrendiklerini masallar, hikâyeler, efsaneler ile gelecek kuşaklara aktardı. İnsanoğlu onu dış dünyadaki tehditlere karşı koruyacak güçlü pençeleri, keskin dişleri ve kürkü olmamasına rağmen hayatta kalmayı başardı. Hatta yüz bin yıl önce binlerce yıl sürdüğü tahmin edilen dünyanın düzenini alt üst eden buzul çağı bile aşmayı başardı (Canan ve Acungil, 2018). Kendisinden güçlü türlerin nesli tükenirken Homo sapiens ilkel çağların tüm zorlu koşullarına rağmen hayatta kalmayı başardı. Kuşkusuz bunu üstün uyum sağlama yeteneğine borçludur. Yani evrim teorisi basit ve net bir esasa, en uyumlu olanın hayatta kalması ilkesine dayanır (Harari, 2015). Homo sapiens, diğer canlı türlerinden farklı olarak bedensel eksiklikleri onun en önemli özelliği olan zekâsının gelişimine fırsat tanıdı. İnsanoğlu doğayı ve kendi gücünü keşfettikçe basit alet yapımından neredeyse gezegenler arası seyahat yapabilecek potansiyele ulaştı. Bilme, öğrenme, anlama ve düşünce gibi insanı diğer türlerden ayıran özellikler sayesinde doğada hayatta kalmaktan çok daha öte sonuçlar ortaya çıktı. Özellikle Homo sapienste frontal lobun evrimi ile diğer canlı ve insan türlerinden daha avantajlı hale geldi. Frontal lob, davranışsal açıdan yaşamsal bir önem taşır. İnsana özgü en önemli nitelikler olan yargılama, planlama ve sorumluluk işlevlerini yerine getirir (Türk, 1998). Bununla birlikte ilk çağların zorlu yaşam koşulları insanları kolektif bir şekilde hareket etmeye zorladı. İnsanoğlu büyük gruplar halinde uyumlu hareket etmeyi başardı. İnsanların bir araya gelerek şehirleşme tohumlarının atılması insan türünün en büyük dönüşümlerinin başında gelir.

Ardından gelişen teknoloji, yazının bulunması ve sonrasında baş döndürücü bir hızla yükselen ve çeşitlenen modern insanlık medeniyeti uzaktan bakınca üç yüz bin yıl içerisinde hiç bir organizmanın beceremediği kadar farklı ortam ve koşullar da hayatta kalmayı öğrendi. Dünyaya adapte olabilmeye başarılı olan insanoğlu dijital gelecekte bir şeyler ters gitmezse bu garip dünyada hayatta kalmanın ve daha üst düzeyde yaşamının bir yolunu bulacaktır (Canan ve Acungil, 2018). Evrimsel süreçte hayatta kalma arzusuyla birlikte insan ilk Çağlardan bugüne ölümden ve yok olmaktan korktu. Bu nedenle insanoğlu sonsuz yaşamı arzuladı ve ölümsüz olmak istedi. Hâlbuki Maslow'un kendini gerçekleştirmiş insan, Carl Rogers'ın potansiyelini tam kullanan insan, Mevlana ve Yunus Emre'nin 'kâmil insan' ve Nietzsche'nin 'üst insan' anlayışı ölümü yaşamın doğal bir sonucu olarak gördü.

Zaman içerisinde insan beyni geliştikçe kültürel ve teknolojik evrim, biyolojik evrimin yönünü değiştirdi (Canan ve Acungil, 2018). Bu durum binlerce yıllık evrimsel sürecin bir parçası olarak insanın giderek makineleşmesi anlamına gelir. Dolayısıyla gelecekte insan ile makine arasındaki çizgi yok olacak. Yani gelişen teknolojiyle birlikte insanlık ölümsüzlüğüne hiç olmadığı kadar yaklaştı.

Hümanizm insanın doğa ve Tanrı karşısındaki konumunu, transhümanizm ise insan doğasını değiştirmeyi amaçlamaktadır (Temel, 2019). Hümanizm'in bir sonraki basamağı ise transhümanizmdir ve bu noktada, teknolojinin insan üzerinde birebir uygulanmasıyla beraber insanoğlu, bir üst-insana dönüşme aşamasına girer. Bu anlamda, transhümanizm felsefesi teknolojinin varlığıyla kendine anlam katar (Demir, 2018). Transhümanizmin insan bedeni üzerinde onarım, güncelleme veya insan bedenini modifiye etme çabası, günümüzün robot teknolojisiyle birleşmesi sonucu üretilen robotik protezler sayesinde kısmen gerçekleşmiş oldu. Örneğin kolu veya ayağı olmayan insanın sinir sistemine bağlanan elektrotların robotik protezlere bağlanması neticesinde, sinir sistemi ile kontrol edilebilen protezler geliştirdi. Zihin yoluyla bir protezi veya objeyi kontrol etme yönünde yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Anthony, 2013; Akt. Temel, 2019).

2017, Aleksandr Plikhta

Transhümanizm fikri üç teknolojik ilerlemeyle bağlantılıdır. İlki, radikal nanoteknolojinin bir türüdür. İkincisi, yaşam süresinin uzatılması temelinde yaşlanma ve ölüme çare bulunmasıdır. Üçüncüsü ise bilgisayarın gücünün yapı değiştirmesiyle yapay zekâ ve ileri nanoteknoloji aracılığıyla üst insan seviyesine ulaşmaktır (Jones, 2016; Akt. Demir, 2018). Buna göre hümanizm, insanın gereksinimleri olan toplum içindeki bireyi temel alan, her şeyi insanın hak ettiği biçimde yaşaması gerektiğini savunan düşünceyken, transhümanizm için sadece insanca yaşamak yetmeyip teknolojik olanaklar imkân verdiği sürece, insanın ve insanlığın daha üst düzeye çıkmasının mümkün olduğunu savunan düşüncedir (Demir, 2018). Transhümanizm, “insanın fiziksel ve bilişsel yeteneklerinin artırılması, yaşlanma ve hastalanma gibi arzu edilmeyen veya gereksiz görülen yönlerinin ortadan kaldırılması amacıyla teknoloji ve bilimden faydalanılması gerektiğini öne süren uluslararası bir entelektüel ve kültürel harekettir.” şeklinde tanımlanmaktadır. Transhümanist düşünceye sahip bireyler tarafından oluşturulmak istenen yeni insan modelinde; insanüstü yaşam süresi, insanüstü zekâ ve insanüstü sağlık kalitesi gibi temel ilkeler amaçlanmaktadır. İnsanüstü yaşam; bu amaç doğrultusunda günümüzün hastalanan, yaşlanan ve en önemlisi yaşamı sınırlı olan insan değil de gelişen teknoloji yardımıyla yedek parçaları üretilen, insanüstü bir yapıya sahip ölümsüz bireyler oluşturmaktır (Temel, 2019). Tekillik ve Transhümanizm olgularının içerdikleri ikilem ve belirsizlikler; “insanın ne” olduğu, “insanın değerinin ne” olduğu ve teknolojinin bunlar gibi, cevapları esaslı bir felsefi zemin gerektiren sorulara ve tartışmalara yol açmaktadır. Dolayısıyla psikoloji, tasavvuf, felsefe, farkındalık gibi konular büyük önem kazanacaktır. İnsan kendi varlığı üzerinde, varlığının anlamı üzerinde düşünmek zorunda kalacaktır. Yani geleceğe neyi taşımak hangi yeni teknolojiyle taşımaktan daha önemli hale gelmiştir. Günümüz insanı, kendisiyle ve biyolojik geçmişiyle pek de uyumlu olmayan bir 'medeniyet' inşa etti ve bugün âdeta kendi tasarımı olan bu dünyanın içinde sıkışmış durumdadır (Canan ve Acungil, 2018).

İnsana yardımcı olması için üretilen teknolojiler insani özelliklere gölge düşürmeye başladı. Dolayısıyla insanlık dijital çağda başarılı ve mutlu olabilmek için geleneksel ezberlerin dışına çıkmalıdır. Bunun için insanoğlu bugün ve gelecekte sahip olunması gereken yetkinlikleri kazanmaya başlamalıdır. Bu yetkinlikler hibrit düşünmek, otodidaktik öğrenebilmek, küratörlük, tasarımcı düşünebilmek, yönderlik, multidisipliner düşünmek, eleştirel düşünmek, yaratıcılık, inovasyon, meraklı olmak, bilişsel esneklik, duygusal zeka, takım çalışmasına yatkınlık ve inisiyatif alma şeklinde sıralanabilir (Tarhan, 2019). Bu yetkinlikler dijital çağda insanın karşısına çıkabilecek zorlukların üstesinden gelmesinde en büyük yardımcısı olacaktır. İnsan, düşünülme-yeni düşünmek, denenmemiş denemek ve yapılmayanı yapmak konusunda rakibi olmayan bir varlıktır. Bu sayede insanoğlu, insani özelliklerini kaybetmediği sürece geleceğin ağır yükünü Odyssea'nın Atlas'ı misali sırtlamaya muvaffak olacaktır.

SHARENTİNG VE DİJİTAL MAHREMİYET

FURKAN ÖNDER

İletişim tarihsel süreçte farklı aşamalardan geçmiştir. Telgraf, telefon, radyo, televizyon gibi teknolojik gelişmeler, yavaş bir şekilde yayılmıştır (Türkten, 2018). Ancak internet, bu teknolojik gelişmelerin hepsinden daha hızlı gelişim göstermiştir. Geliştirilen Web 1.0 teknolojisi kullanıcılara içerik üretme ve paylaşım yapma imkanı tanımamaktadır. Daha sonra geliştirilen Web 2.0 teknolojisi ise internet kullanıcılarının istedikleri herhangi bir konuda içerik üretebileceği ve geliştirebileceği kullanıcı merkezli, internet tabanlı bir teknoloji olarak ortaya konulmuştur (Tarcın, 2015). Geliştirilen bu teknoloji üzerine inşa edilmiş sosyal medya ağları da hızlı bir gelişim göstermiştir (Acar ve Yenmiş, 2014). Bu gelişmelerle birlikte sosyal medya, günümüzün en önemli iletişim aracı olarak bireylerin yaşamına girmiştir. Genel itibariyle sosyal medya bireylerin paylaşım yaptıkları, diğer kullanıcıların paylaşımlarını görebildikleri ve ağ üzerinden birbirlerine e-posta, mesaj, fotoğraf, video, sesli mesaj iletebildikleri ve dosya paylaşımı yapabildikleri sitelerden oluşmaktadır.

İnternet bağlantısının olduğu her ortamdan kolaylıkla erişim sağlanabilen sosyal medya ağlarının kullanıcıları arasında ebeveynler de yer almaktadır. Ebeveynler dijital ortamlarda çocuklarının pek çok yaşantısını paylaşmaktadır. Çocuklar henüz ilk adımını atmaya başlamadan çok daha önce ebeveynlerinin paylaşımları aracılığı ile dijital ayak izlerine sahip olmaktadır. Sosyal medyada hızla artan ebeveyn paylaşımları "Parenting" ve "Share" kelimelerinden türetilmiş "Sharenting" kavramının literatüre girmesine neden olmuştur (Çimke vd., 2018). Sharenting, sosyal medya ebeveynliği olarak tanımlanmaktadır. (Tunç, 2018).

Sosyal medya, ebeveynlere birtakım faydalar sağlamakla birlikte, bilinçsizce yapılan paylaşımlar, çocuklarını yetişkinliğe kadar takip edecek zararlara sebep olabilmektedir. Ebeveynler farkında olmadan çocuklarının mahremiyet hakkını ihmal etmekte ve bunun diğerleri tarafından istismar edilmesine aracı olabilmektedir (Çimke vd., 2018). Ebeveynlerin, çocuklarının fotoğraflarını paylaşma konusunda unutmaması gereken iki önemli nokta vardır. Bunlardan ilki, paylaşılan hiçbir şey tamamen gizli değildir. İkincisi ise paylaşılan her şey dijital ortamda silinmeden kalmaktadır. Ebeveynler, sosyal medya güvenliği için bazı önlemler alsalar da tam anlamıyla verilerin korunumu sağlanamamaktadır. Çeşitli yöntemlerle üçüncü şahıslar kişisel bilgilere ulaşabilmektedir. Bu sebeple ebeveynler çocuklarının fotoğraflarının çalınabileceği ve istenmeyen yerlerde kullanılabileceği ihtimalini göz ardı etmemelidir (Tunç, 2018).

Ayrıca ebeveynlerin paylaştıkları bu fotoğraflar onlara değil çocuklarına aittir. Küçük yaşta olsa dahi her bireyin mahremiyet hakkı vardır ve burada ebeveynlere düşen görev çocuklarının mahremiyetini en iyi şekilde korumaktır. Ebeveynlerin paylaşım yapmadan önce şu soruları kendilerine sormaları gerekir:

“Neden paylaşıyorum?”

“Paylaşırken gizlilik esaslarına dikkat ettim mi?”

“Paylaştığım fotoğraf ilderde çocuğumun utanmasına neden olur mu?” vb.

Sosyal medyanın gelişmesiyle değişen mahremiyet algısı üzerine yapılan gözlemler ve toplumdaki endişeler, bireylerin mahremiyet ve özellikle “dijital mahremiyet” kavramları hakkındaki algılarının, kaygılarının ve yeterliliklerinin sorgulamasını tavsiye etmektedir. Dijital mahremiyet sınırları içerisine giren bilgiler hangileridir? Günlük yaşantıda mahrem sınırlar içerisinde olan bilgiler dijital ortamda neden paylaşımına açık hale getirilir? Dijital ortamda paylaşılan bilgiler ile kimler neler yapabilir? Bu gibi sorularla bireylerde farkındalık oluşturulmalıdır. Dijital ortamda gezinirken uyulması gereken kuralları, kimlerle ne tür iletişimler kurulması gerektiğini, bilgi paylaşırken dikkat edilecek noktaları ve gizli tutulması gereken bilgilerin neler olduğunu yeniden gözden geçirmek gerekir (Barkuş ve Koç, 2019). Özellikle ebeveynlerin değişen mahremiyet algısını iyi anlamaları ve paylaşım yaparken çocuklarının mahremiyet hakkını ihlal etmemeleri önemlidir.

behance

DELİLİĞİN DOĞUM GÜNÜ PARTİSİ'NDEN

4.48 PSİKOZ'A EVRİMİ

ECEM GÜLERLER

Edebiyatın özellikle postmodern süreçle birlikte psikoloji, felsefe ve sosyoloji gibi birçok kuramla paralel olarak evrilmekte olduğu görülür. Bu noktada edebiyat kendine ait bir uzam inşa etmekte ve bu kuramların mevcut gerçekliğinden sıyrılarak disiplinler arası bir işlev edinerek yeni alternatif yapılara dönüşmektedir. Lacan'ın aynı teorisine yönelik yapıtları ve araştırmaları okunarak bu teorinin ana hatları öğrenildiğinde, çeşitli makalelerle de pekiştirilerek az çok bir fikir sahibi olunabilmektedir. Öte yandan, bu teorinin temel alındığı bir film izlenirken ya da Lacan'ın bakış açısının harmanlandığı bir roman okunurken, alternatif bir gerçekliğin içine çekilme durumu söz konusudur. Bu evrende tanımlamaya ya da kategorileştirmeye yer yoktur. Çünkü dil ötesi bir alana geçen metinlerdir bunlar, postyapısalcı denilen eserler bu noktada devreye girer ve postmodern süreci hatırlatırlar.

Bu yazıda birkaç postmodern tiyatro oyunu ile birlikte delilik kavramının tiyatro sanatı içerisinde nasıl yansıtıldığı ve modern insanın nasıl temsil edildiği incelenecektir. Delilik ya da ruhsal rahatsızlık olarak araştırmaları yapılan birçok mesele, tiyatro anlatısı çerçevesinde yeni boyutlar kazanmıştır. Kurgu eserlerin getirdiği okuma ve yazma pratikleriyle birlikte akıl hastalığı sembolik olarak taşıdığı anlamın dışına çıkmıştır. Deleuze'ın şizoanalizinde olduğu gibi, delilik imgesel bir düzlemde "kelimelerle anlatılamayacak bir durumda sözle ifade edilemeyecek gerçeği" ortaya koymanın bir yolu haline gelmiştir (Harpin 7). Tam da bu noktada, postyapısalcı tutumlar için metinlerde deliliğin konu edilmesi, alternatif gerçeklikler üretmek için tartışmasız en uygun yollardan biridir.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru ortaya çıkan absürt tiyatro akımının en önemli temsilcilerinden biri olan İngiliz yazar Harold Pinter, sık sık oyunlarında akıl hastaneleri, hapisane, okul ve aile gibi pek çok yapılandırılmış toplumsal kurumun üzerinde durmaktadır.

Doğum Günü Partisi adlı eserinde, akıl hastaneleri insanların deli olarak damgalanmasında ve dolayısıyla akıl hastası statüsünü edinmesinde baş etmen olarak vurgulanmıştır. Bu açıdan Pinter'ın metni deliliğin doğasına ilişkin eleştirel bir sorgulamadır. Bu sorgulama okuyucunun gerçeklik algısını değiştirmekle kalmaz, tiyatro sanatının gücüyle birlikte deliliğin kalıplaşmış tasvirleri yerle bir edilir.

Pinter'ın konuşmalarından birinde belirttiği üzere, oyunlarında deliliğin tasviri gerçeği ve gerçekdışıyı biraya getirir: "Hakikat şudur ki, tiyatro sanatında asla tek bir gerçek yoktur. Birden fazlası vardır. Ve bu gerçekler birbirine meydan okur, birbirlerinden etkilenir, birbirlerine karşı tehdit unsuru haline gelir ve birbirlerini köreltirler" (Pinter 8). *Doğum Günü Partisi*'nde Pinter'ın Stanley Webber adlı karakteri tasvirinde görüldüğü üzere, okuyucu gerçek ve gerçekdışının eşiğinde, paranoyak bir adamla karşı karşıyadır. Bu noktada Stanley, mantıksal dünyanın ötesine geçen bir yaşam deneyimini ortaya koymaktadır. Bu yolla tiyatronun absürt diyarına çekilir okuyucu.

Oyunda Pinter, izleyicilere Stanley'in ruhani iç dünyasını yansıtır ve zihninin akışını gösterir. Fakat sadece onun iç dünyasını anlatmakla kalmaz, Goldberg ve McCann karakterleriyle Stanley'in varlığını ve gerçekliği sorgulamasına yol açan dış tehdit unsurları yaratır. Bu karakterler de yine Stanley'de şüphecilik ve paranoya doğurur: "Goldberg: Sana var olduğunu düşündüren nedir? / McCann: Yaşamıyorsun ki sen" (46). Görüldüğü üzere, bu ikili Stanley'i, şizofren hastalarda yaygın olarak rastlanan, sürekli bir yanılgı ve kaygı durumuna sürükler. Yine ikilinin paradoksal ve kışkırtıcı sorularıyla birlikte Stanley, gerçek ve gerçek dışılık arasında bir gelgite kapılmaktadır: "McCann: Tavuk mu? Yumurta mı? Hangisi önce gelir? Hangisi? Stanley çılgılığı basar" (44-6). Dahası, bu ikili oyundaki sürekli şüphe ve tereddüt durumunu arttırmakla kalmaz, oyundaki dördüncü duvarı da kırar: "Pinter'ın oyunu, gerçeğin gerçek dışıyla bir arada olduğu kurgusal bir dünyada, dahice hazırlanmış ürkütücü bir bağlam barındırır. Şeytani ikili, McCann ve Goldberg, çoktan dördüncü duvar yanılsamasını kırmış, izleyiciyi gerçek dışı olaylara hazırlamıştır" (Smith 182).

Stanley, ikili tarafından sürekli tekrarlayan bir oyunlar zincirine tabi kılınır oyunda. Bu zincir akıl hastalarının zihin yapısını hatırlatmaktadır. Bir sarmal halinde, hastaya akıl oyunları oynatan ve delirten bir zincirdir bu.

Oyunda dilin işlevine bakıldığında, delilik uzamına ulaşamayan bir yapı barındırdığı görülür. Bu yüzden Pinter'ın oyunlarındaki karakterler çoğu zaman iletişim kuramayacak durumdadırlar. Diğer bir yandan, Pinter'ın hayatın saçmalığının kelimelerle ifade edilemeyecek olduğuna ilişkin inancıyla birlikte kaotik ve döngüsel hayat anlayışı da yine oyunlarındaki dil ötesi uzama işaret eder.

Doğum Günü Partisi'nde Stanley'in psikolojik iç çatışmalarıyla gördüğümüz üzere, oyun sürekli bir yanılsama içinde ilerler. Stanley'in, kendilik algısı'nın içsel ve dışsal tarafları arasındaki dengeyi kaybettiği öne sürülebilir. Bu ikisi arasındaki geçiş, mantıksal bir zihin haritasında olduğu gibi değildir onun için. Tam da bu yüzden paranoya ve belirsizlikler içinde debelenmektedir Stanley. Sürekli olarak kendiliğine ilişkin bir yanılsama halindedir. Bir açıdan insan doğasındaki bu belirsizliğe ışık tutar Pinter: "Sen ki bir yansımalar bütünüsün. Kaç yansımanın, kimin yansımasının bütünü bu? Bu gerçekten seni meydana getiren şey mi?" (Prentice 34). Lacanyen bir perspektifle, Stanley gerçek kimliğini aynadaki yansımasından ayırt edememektedir. İşte tam da bu noktada Pinter'in deliliğin tasviriyle birlikte getirdiği içsel sorgulamaları farkına varır okuyucu.

Akıl hastalığının tasvirlerine Amerikan oyun yazarı Sarah Kane'in post dramatik eserlerinde de sık sık rastlanmaktadır. Psikoz 4.48 adlı oyunu ünlü yazarın intihar etmeden önce kaleme aldığı son başyapıtıdır ve Kane'in karanlık iç dünyasını anlatır izleyicilere.

Oyunun ana karakteri, daha doğrusu iç sesi, anonim bir akıl hastasıdır ve oyunun başlığıyla da görülebileceği üzere psikotik rahatsızlıklardan müzdariptir. Post dramatik tiyatronun yapı formlarından yararlanan yazar, deliliğin tasvirinde tiyatro oyunlarını bilindik formlarından koparak şiirsel bir metinle karşı karşıya bırakır izleyiciyi. Bu şiirsellik adeta Kristeva'nın semiyotik olarak betimlediği uzama tekabül eder. Ve belki de oyunun bu şiirsel formatı, deliliğin gerçeğe yakın bir tasvirinin sağlanmasındaki en önemli unsurlardan biri olarak kabul edilebilir.

4.48 rakamı, depresif düşüncelerin yoğunlaştığı ve genellikle intihar vakalarının gerçekleştiği saate tekabül etmektedir: "Saat 4.48'de / Depresyon ayak bastığında / Asacağım kendimi / Aşığının nefesinin sesine" (4). Oyunda beden ve ruhun ayrı kalmışlığına da vurgu yapmaktadır Kane: "Beden ve ruh evlenemeyecek asla" (16). Beden ve ruhun ayrılmasından bahsederken psikotik hastaların parçalanmış zihinlerini anlatmaktadır yazar: "İşte ben buradayım / Bedenim de orada" (16). Kane dışı vurumcu bir anlatıyla deliliğin iç dünyasını, metnin yapısına da uyarlayarak, tüm çıplaklığıyla tasvir etmektedir oyunda. Anlatı bir söylemden diğerine geçerek, karakterin iç dünyasını ve psikolojik durumunu tüm gerçekliğiyle resmeder. Bu yolla, gerçeklik ve gerçek dışılık arasındaki ayrımı silmektedir okuyucunun gözlerinde.

Oyunun iç sesi depresif, endişeli, karamsar ve hatta oldukça mazoşist bir ruh halindedir. Ve anlatı sürekli bir ruh halinden diğerine geçer: "Bir şeyler görüyorum / Bir şeyler duyuyorum / Bilmiyorum ben kimim" (18). Oyun ilerledikçe görülmektedir ki, anlatı karakterin iç sesiyle birlikte benliğinin ruhsal bir keşfine dönüşmektedir adeta. Bu aynı zamanda metnin kendi içyapısı için de sanatsal bir keşiftir denenebilir. Oyundaki sesler akıl hastalarının içsel diyaloglarını hatırlatmakla kalmaz, deli ve kadın bir karakterin tasviriyle bizleri kadın doğasının derinliklerine götürür. Akıl hastalıklarının iç dünyası, bilmeyen ve yaşamayan herkes için gizemli bir örüntü barındırır. Psikotik rahatsızlıkları kelimelerle anlatmak ne kadar zorsa, Kane bunu bir oyun içerisinde resmetmekte bir o kadar başarılı olduğu söylenilebilir. Ve dil bu gizemli dünyayı tasvir etmekte ne kadar yetersizse, Sarah Kane Psikoz 4.48'de dilin sınırlarını bir o kadar zorlamaktadır.

REKABETİN DOĞASINDAKİ CANAVAR: ÖTEKİLEŞTİRME

FERHAT YILDIZ

“Gerçek bir eğitim sana rekabet etmeyi öğretmeyecek; yardımlaşmayı öğretecek. Savaşmanı ve birinci gelmeni öğretmeyecek. Sana kendini kimseyle kıyaslamadan yaratıcı olmayı, sevgi dolu olmayı, saadet içinde olmayı öğretecek (Osho, 2018).”

İnsanlık varlığını sürdürdüğü ilk günden bu yana değişmektedir. Değişimler genel anlamda fiziksel, duygusal, ruhsal ve zihinsel şeklinde kendini göstermektedir. Bu değişimlerin gerçekleşmesinde kültürel özellikler ve zamanın getiri ve gereklilikleri önemli ölçüde etkili olmaktadır. Bu olası durumlar ise bireylerde değişimi kaçınılmaz kılmaktadır. Değişimlerin başında ise bireylerin ilkel insani özelliklerinin, yeni karmaşılaşan yapı ile birlikte modern insani bir çizgiye gelmesi ve bunun içeriğinde rekabeti barındırıyor olması oluşturmaktadır.

Peki, nedir modern insan?

Modern insan üzerine ortak bir tanım yapmak çok güçtür. Çünkü bu konuyu birden fazla alan kendi bakış açılarından ele almaktadır. Bu noktada modern insan üzerine bir tanım yapmak güçleşmektedir. Tüm alanların bakış açılarına bakıldığı zaman, şöyle bir ortak tanım yapılabilir. Modern insan, zamanla hız kazanan, bilimsel gelişmeler ile şekillenen, ülkeler arası ekonomik rekabetin gittikçe artan bir zeminde şekillenmesi ile devam eden ve bireyin sosyal çevresinde duygu, düşünce ve davranışlarında şartlara göre uyum sağlaması ile oluşan yapının içindeki birey olarak ifade edilebilir. Bu genel tanım içerisine bakıldığı zaman bireyin zaman içerisindeki hızlı ilerlemesi, ulusallıktan öte uluslararası bir rekabetin baş göstermesi ve sosyal çevrede farklılaşan değişim durumlarını görmek mümkündür.

Modern insan tanımından yola çıkıldığı zaman 21 yy. ile birlikte ötekileştirme olgusu önem kazanmaktadır. Bireylerde toplum yapısının karmaşıklığı, küresel rekabet ve farklılaşan sosyal çevre ile birlikte öteki olarak dışarıda bırakılmak sıklıkla mümkün olmaktadır.

Peki, bu noktada öteki ve ötekileştirme kavramları nedir?

İnsanlık tarihi ile eş değer bir geçmişe sahip olan ve modern zamanlarla dönüşüp yeni boyutlar kazanan ötekilik, biz ve onlar ayrımı ekseninde varlık gösteren önemli bir sosyolojik gerçekliği temsil eder. Çok boyutlu yapısıyla insan yaşamındaki her alanın içinde varlık gösterebilen önemli temel dinamiklerden olan bu kavram, her çağda yeniden üretilerek insan hayatının her yönüne dokunmayı başarmıştır (Kocadağ, 2019). Son zamanlarda sosyal bilim disiplinlerinde sıkça kullanılan öteki, aslında sözcük anlamı itibarıyla “ben” ve “biz”den farklı olanı ve “ben” ve “biz”in dışında kalanı ifade etmek için kullanılır.

Bizim gibi değilsin ve olamazsın, biz de seni kendimizden biri olarak görmeyeceğiz” düşüncesinin hâkim olduğu ötekileştirme sürecinde, modern insan kendisinden farklı bakış açılarını elimine etme yoluna gitmektedir. Bu noktada geçmişin geleneksel yapısından farklı olarak daha fazla bireyselleşme ve bireysel güç odağı haline gelme mümkün olabilmektedir. Bu bir yanda da kendinden daha alt düzeydeki veya aynı düzeydeki kişiler ile rekabet halinde bulunan bireyleri elimine etme şeklinde gidebilmektedir. Bu noktada bireyin kendisini destekleyen ve onunla aynı modern insan yapısını gösteren bireylerle birlikte olmakta iken kendisinden farklı düşünce yapılarına sahip bireyleri öteki ilan etme şeklinde tezahür edebilmektedir.

Ötekileştirmede bireylerin karşı taraf hakkında sahip oldukları ön yargıların büyük etkisi vardır. Önyargının hedefi olan kişilerin, herhangi bir haklı dayanak olmaksızın, mensubu oldukları grup nedeniyle, kimi peşin hükümleri ve olumsuz yönde yargılanmaları söz konusudur (Bezirgan Arar, 2009: 12). Bu noktada modern insana bakıldığı zaman küreselleşen insani olgular ve rekabet ötekileştirme sürecini oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durumu şu şekilde örneklendirmek mümkündür. Uluslararası bir araştırma projesi biriminde yer almaktasınız bu birimde yer alan diğer temsilciler ile ilişkileriniz araştırma projesinin sürecini yürütmeniz açısından önem göstermektedir. Ancak kültürel duyarlılıklar ve farklı düşünce yapıları gruplaşmalara ve ardından öteki ekseninde ayrılmalara neden olabilmektedir. Bunun da temelinde modern insanın içerisinde barındırdığı özellikler (rekabet, hırs, yaşam mücadelesi, karmaşık sosyal çevre örüntüsü vb.) sebep olabilmektedir.

Ulusal yapı içerisinde rekabet ve farklı düşünce yapıları ötekileştirmeye neden olabilmektedir. Örneğin bir kurumsal şirket bünyesinde personel olarak çalışmaktasınız. Şirket politikaları içerisinde maaşların bir kısmını belirlenen ücretiniz üzerinde almaktasınız. Geriye kalan kısmını ise prim usulü üzerinde almaktasınız. Bununla beraber kurumunuz çalışan performanslarının takiplerinin üzerinde detaylı incelemelerde bulunmakta ve değerlendirme sonucunda bazı kişiler ile yollar ayrılabilir. Bu nokta rekabet ortamı kaçınılmaz olarak yaşanabilmektedir. Modern insan özelliği içerisinde yer alan bu rekabet ortamı doğası gereği içerisinde öteki olgusunu da taşımaktadır.

Bu noktada elimine etme süreçleri ile bireyler öteki durumuna gelebilmektedir. Bu da beraberinde modern insan özellikleri ile ötekileştirme arasında kaçınılmaz olarak bir bağ oluşmasına sebep olmaktadır.

“Benim dünyam rahat ve konforlu bir dünya değil. Savaşçı, düşmanca, rekabetçi bir dünya. Erkeklerin her zaman daha zengin, kadınların her zaman daha güzel olması gerekiyor. Birlikte aynı yatağa giriyorlar, ama aslında birbirlerinden tiksiniyorlar (Grange, 2016)”.

TÜKETİM KÜLTÜRÜ VE KADIN BEDENİ

ASLI EYİ

Beden sadece kişiye aitmiş gibi görünse de aslında toplumsal, politik ve ekonomik yönleri bulunmaktadır. Çok eski zamanlardan beri beden, içine doğulan kabilenin, kültürün, devletin ya da başka birçok şeyin “himayesinde” var olmuştur. Özellikle geleneksel toplumlarda patriarşi neyi uygun görürse birey ona dönüşmek durumundadır. Bu dönüşüm erkeğin cinsel partnerine, soyun devamını sağlayan bir üreticiye doğru olabilmektedir. Kadını bir nesne gibi var eden kültür pek tabii, onun kendi başına hareket edemediğini ve karar veremediğini düşünmektedir. Bu noktada geleneksel toplumdaki erkek sahneye girmektedir. Erkek bir nesne olan kadının bedenini sahiplenir, onu korur, “namuslu” ya da “namussuz” addeder. Kadın soyunun devamını sağlayacağı için ona çok iyi bakar(!). Kadının bedeninin söz hakkı erkeğe geçtiğinde erkek artık karar vericidir. Denetleyici ve karar verici olan erkeğin de bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Sert ve sağlam olma, başarılı ve korkusuz olma, duygusallığa yer vermeme denetleyici erkeğin özelliklerinden bazılarıdır. Bu durumda etkin olan erkek, edilgen olan kadın olmaktadır. Bu düşünce günümüzdeki erkek ve kadın rollerinin temelini oluşturmaktadır. Kökenini geleneksel toplumdan alan kadın imgesi günümüz modern toplumuna ulaşırken pek değişikliğe uğramamıştır. İlkel toplumlarda da kadın bedeni topluluğun nesnesi olarak görülmüştür. Kabilenin kadınları birbirine fazlaca benzemekte ve beden kolektiftir. Moderniteyle birlikte kadın bedeni kolektif olmaktan çıkıp daha özgür, topluluktan bağımsız şekillenebilen bir metaya dönüşmüştür. Doğrusu, dönüşmüş gibi görünmektedir. Kadın bedeni kolektif olandan bireysel olana kaymış gibi görünse de modern toplumun normlarıyla şekillenmektedir. Kadın, atanmış olan beden üzerinde değişiklik yapabilmektedir fakat bu değişiklik de toplumun istediği cinsiyet rolleri bağlamında olmaktadır. Günümüz insanı üzerinden düşünülecek olursa, özellikle sosyal medyanın sık kullanımıyla birlikte görülen bazı imajlar ortaya çıkmaktadır. Kişinin yarattığı, topluluk tarafından kabul görmesini umduğu bir imajı bulunmaktadır. Bu imaj her zaman gerçek olanla uyum sağlamasa dahi toplumun normlarıyla uyumlu olmaktadır (Bilgin, 2016).

Bugün birçok sosyal medya platformunda fotoğraf paylaşımı yapılabilmektedir. Bu durum, görselliğin, görmenin, göstermenin ön plana çıkmasına neden olmaktadır. Görsel paylaşımı da kültürel miraslardan bağımsız değildir (Korkmaz, 2012). Önceleri ev ziyaretlerinde görülen genç kadınlar bugün sosyal medyada görülmektedir. Sosyal medyanın yaygın kullanımıyla birlikte görmek ve göstermek eylemleri önem kazanmıştır. Kişinin gören ve gösteren haline gelmesiyle, benlik de kısmen görünür hale gelmektedir. Kişi benliğini sunmaktadır ve sunulan benlik de toplumun neyi onayladığıyla ilgilidir. Dolayısıyla, onaylanan var olmaya devam etmektedir.

Kişi kendini toplumun pratiklerine ve isteklerine uygun hale getirdiği sürece var olabilmektedir. Diğer bir deyişle kendini toplumun normlarına göre var ederek sunmaktadır. Kültürün sosyal medya yansımaları üzerinde sessiz bir etkisi vardır. Paylaşımlara müdahalede bulunmaktadır. Bunu da normalleştirerek yapmaktadır. Kadınların doğası gereği kibar ve narin addedilmesi buna örnek olabilir. Biyolojikmiş gibi görünen farklılıkların kültürün etkisiyle oluşan cinsiyetçi söylemler olduğu görülmektedir. Biyolojiye ve insan doğasına atılmış gibi görünen özellikler aslında kültürden referans almaktadır. Kadınların cinselliğe olan ilgisinin erkeklere oranla daha az olduğu yıllardır ifade edilmektedir. Bu ifadenin ise testosteron üzerinden açıklandığı bilinmektedir. Bir durumun bilimsel yollarla ifade edilmesi bir yandan da durumun değiştirilemeyeceğine işaret etmektedir. Bilimle desteklenen şeylere daha az itiraz geleceğinden kültür bilimin gücünü de kullanmaktadır (Saygılıgil ve ark. 2016).

Beden ve beden algısı kültürle şekilleniyorken, tüketimin de kültürle şekillendiği göz ardı edilemez. Belirli bir tüketim kültürünün içine doğan birey bu kültürün tüketim özelliklerini benimsemektedir. Kültürün tüketim özelliği kadın bedenine de yansımaktadır. Bugün, kadının sahip olması gereken bedenle ilgili belirli görüşler mevcuttur. Medya ve toplum tarafından ideal görülen bu beden imajı kadınların beden algılarını etkilemektedir. Tüketim toplumunda herkes tarafından arzulanan, kabul gören bu beden imajına ulaşmak için farklı tüketim alanları devreye girmektedir. Estetik operasyonlar, spora ve spor ürünleri bu tüketim alanlarından bazılarıdır (Doğan, 2010). Bu tüketim alanlarının varlığı ve tüketen bireyleri topluma uyum sağlama çabalarıyla birlikte tüketim alışkanlığı gün geçtikçe büyümektedir.

BİR MODERN ÜRETİM AÇISINDAN YALNIZLIK

SENA
KÜBRA
ÇATALOĞLU

Kökenlerini Aydınlanma, rasyonalite ve akıl ideasından alan modernite, siyasi ve iktisadi bakımdan sırasıyla Fransız ve Sanayi devrimleriyle kurumsallaşmış, bireysel, kültürel, toplumsal, ekonomik ve siyasi bir dönüşüm projesidir (Önder Erol, 2016). Modern insanın önemli gündemlerinden birinin de yalnızlık olduğu düşünülmektedir. Rollo May (1997) yalnızlığı günümüz insanının 'karakteristik özelliği' olarak nitelemiştir. Yalnızlık konusuna açıklık getirebilmek, kavramın karmaşıklığı nedeniyle bazı güçlükleri de beraberinde getirir (Geçtan, 1998). "Yalnızlık, insan duygusunun en derindeki gerçeğidir. Yalnız olduğunu bilen ve bir başkasını arayan tek varlık insandır." diyor Paz (akt. Günay, 2008). Herkes öbür insanlara olabileceği ölçüde yakın olmaya çalışırken her insan umutsuz bir yalnızlık içindedir; yalnızlığı giderilmedikçe kurtulamayacağı yoğun bir güvensizlik, huzursuzluk ve suçluluk duygusuna gömülür (Fromm, 1995). Geçtan (1998 s. 109)

'İnsan Olmak' adlı eserinde yalnızlığı insanın tek başına yaşaması biçimindeki somut yalnızlık, kendi toplum grubuna yabancılaşma biçiminde yaşanan yalnızlık, çevresi tarafından itilme sonucu yaşanan yalnızlık, bir insanın çevresiyle ilişkilerini en aza indirmesi ile gelen tercihi doğrultusunda yaşanan yalnızlık ve insanın kendisini anlaşılamamış ve kimsesiz hissettiği gerçek yalnızlık şeklinde farklı ifadeleri olan bir kavram olarak ele almıştır. Rollo May (1997) yalnızlık ve boşluk duygusunu birlikte ele almıştır, Fromm (1995) insanın yalnızlık bilincinden kaçtığını vurgulamıştır. Erich Fromm'un (1995) bahsettiği umutsuz yalnızlığı yapıcı yalnızlığa dönüştürmenin anlamı nedir veya boşluk duygusuyla yan yana olmayan bir yalnızlık mümkün müdür?

Bu sorunun cevabı Abraham Maslow'dan gelen yorum ile çerçevelenebilir. Maslow incelediği sağlıklı insanlara dayanarak kendini gerçekleştirmiş insanların yakın arkadaşlar edinecek kadar cana yakın olsalar da vakitlerinin çoğunu yalnız geçirmeyi tercih ettiklerini bulgulamıştır (Burger, 2006). Geçtan (1998) da bir insanın kendi tercihiyle ve geçici olarak yalnız kalmasının yapıcı ve yaratıcı sonuçlar doğuracağından, yaratıcı insanın ancak yalnız kaldığında iç dünyasının zenginliklerine inebileceğinden söz etmiştir. Bununla beraber yalnızlık toplumun kültürel değerlerinden doğan bakış açısı ile de ilgilidir. Batı ve doğu toplumları yalnızlığa farklı anlamlar yükleyebilmektedirler. Örneğin inziva batı toplumundaki biri için dayanılmaz olarak görülebilirken doğuda böyle görülmez. Yine yalnızlık Akdeniz kültürleri gibi bireysel mesafenin dar ve ilişkilerin yakın olduğu ortamlarda genel olarak terkedilmişliği çağırıştırırken batı toplumlarında bireyleşmek, kendi ayakları üzerinde durmak anlamlarına gelir (Yaşar, 2007).

Tüm yapıcı yönü ve varoluşsal anlamı saklı kalmakla beraber kalabalıklar içinde yalnız olma veya doyurucu arkadaşlıklar kuramama durumu da sıkça insanoğlunun gündemine gelebilmektedir. Bu açıdan yalnızlık, yaşanan sosyal ilişkilerin sayı ve sıklığıyla pek alakalı değildir (Yaşar, 2007). Hem yaygınlığı hem de yoğunluğuyla günümüzün yalnızlık girdabının geçmişteki entelektüel ve varoluşsal bir hassasiyet olarak görülen yalnızlıklardan çok farklı olduğunu unutmamalıyız (Yaşar, 2007). Modern öncesi toplumlarda insanlar genellikle aynı mekanda doğar, büyür ve ölürlerdi. Günümüzde ise insanlar doğdukları yerde büyümek, iş kurmak, evlenmek, yaşlanmak, ölmek, aynı mekanda yaşamlarını sürdürmek yerine; hayat boyu okumak, işten işe geçmek, terfi etmek için mekan değiştirmektedirler. Bu durum kişiler arası ilişkileri oldukça zorlaştırmış ve anlık, kısa süreli, araçsallaştırılmış, yüzeysel, biçimsel ilişkilerin yaşanmasına neden olmuştur (Gün, 2006). Şehrin de dönüşüme uğramış olduğu ve eskiden var olan komşuluk, mahalle kültürü ile gelen paylaşımın teknolojinin ve yerleşim şekillerinin dönüşümü ile yerini Sayar (2014)'ün de bahsettiği hız ve meşguliyetle bırakmış olduğu gözlemlenmiştir.

Hız ve meşguliyet insan insana alan açan, zaman erimi geniş bir iletişimi kısıtlamaktadır: “yapmak için ayrılan zaman, olmak için ayrılan zamanı yer bitirir” (Sayar, 2014). Şehirdeki hızın var ettiği ‘durmadan yapmak’lar, ‘çok acelem var yetişmem lazım’ lar ve bir başka açıdan şiddet konusunda da ele aldığımız ‘şehirdeki güvensizlik’ (Karasu, 2008) sığ ve resmi suretteki ilişkileri beraberinde getirmiştir: “... herkes konuşuyor ama pek az insan dinliyor” (Sayar, 2014).

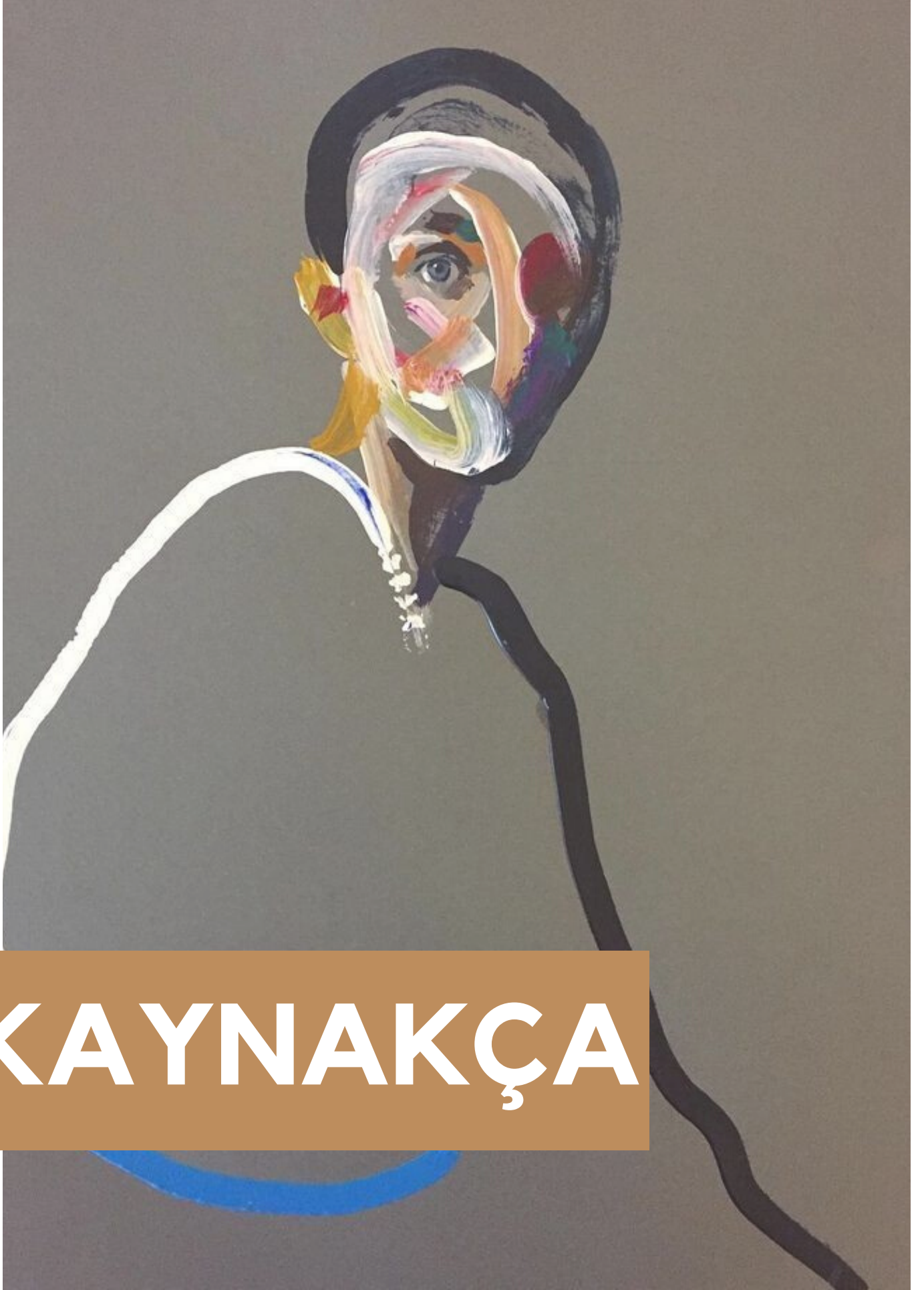
Yalnızlık gündem olarak alıntılarda da belirtildiği üzere yüzyıllardır var olsa da özellikle ‘modern’ insanları daha çok meşgul eder görünmektedir. Bu kadar çok iletişim aracının olduğu bir dönemde insan yine de yalnız kalabilmektedir ve bu önemli bir tezattır (Gün, 2006). Modern yaşamın bireyi yalnızlaştırması kaçınılmaz bir olgudur (Kanter, 2011). Etkileşim ve iletişim bireyi mahkumiyetten kurtaran ve “ben”i sosyal bir varlık olarak yaratan, topluma bağlayan ve bireyi daima diğerine referansla geliştiren sosyo-affektif nitelikli bir nitelik taşımaktadır (Armağan, 2014). Birçok yaşamsal zevk ve mutluluk, diğer insanlarla kurulacak ilişkilere bağlıdır ve ne kadar iyi bir iletişim kurulduğuna göre değişmektedir (Matthews, 1993 akt. Batıgün ve Hasta, 2010). Peki yalnızlık ilişkilerin niteliği ile ve bu niteliğin belirleyicisi olan iletişim ile bağlantılı ise ‘modern’ in payı nedir? Belki de bu noktada sorumluluğu bir açıdan yine insan eliyle üretilende yani moderni ayakta tutan en önemli varlık olan teknolojide aramak gerekmektedir.

Prof. Dr. Kemal Sayar’ın da dediği gibi yüz yüze konuşmanın getirdiği duraklamalar, ufak molalarla derlenip toparlanma ihtiyacı sıkıcı ve yavaş algılanıyor ve çok sayıda insanla sığ ilişkiler kurulduğu gibi cep telefonlarıyla daralan öz alanlarla bütünlük duygusundan uzaklaşıp parçalara ayrılınıyor (Sayar, 2014).

Çağın insana kendisiyle uğraşmayı öğütlemekte olduğu düşünülmektedir. Halbuki doyurucu ilişkiler için gerekenlerden biri de özgeciliktir (Doğan, 2017). Modernizm politik, ekonomik yollarla ve içi boş ‘lifestyle’ reklamlarıyla ‘kendin için’, ‘kendine yatırım’, ‘kendi çıkarların’ mesajlarını veriyor görünmektedir. Bu mesajların içeriği yüzünden toplum ‘Hemhal olma’ ve ‘diğergamlık’ a duvar örmekte ve dizilerdeki çarpık ilişkiler ile medyada afişe edilen güç vurgusunun da bu duvarı kalınlaştıran nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Yine de sadece modernizmin etkisi düşünülerek takılan gözlükle olumsuz dış faktörlere fatura çıkarmanın hem kişisel sorumluluğu görmemeye hem de yalnızlığın getirdiği kayıpları sürdürmeye neden olacağı düşünülmektedir. Modern olumsuzluklarla yaşansa da yaratıcı bir yalnızlığı iç dünyamızda var ederken doyurucu ilişkiler kurabilmenin mümkün olduğu umulmaktadır.

KAYNAKÇA

Değişen Zamanın Sancısı – Ayşe Başbuğ

- Altuntuğ, N. (2010). Geleneksel tüketim olgusunun kırılma noktası: Yeni bir tüketim paradigmasına ve tüketici kimliğine doğru. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 111-118.
- Bahadır, A. (2002). Modernitenin yıkıcı etkileri karşısında savunmasız insan. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(13)
- Bender, M. T. (2009). Varoluşçuluk ve Jean Paul Sartre örnekleme. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(4), 23-33.
- Çelebi, V. Jean paul sartre'in varoluşçuluk düşüncesi. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 4 (2), 2014, 63-76.
- Durakoğlu, A. (2007). *Kierkegaard'ta İnsan Ve Varoluş Problemi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- İlgar, M. Z., & İlgar, S. C. (2019). Varoluşçu psikolojik danışma ve psikoterapi: teori ve pratiği. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(2), 193-220.
- Karhan, P. (2019) Sartre ile Kierkegaard'un varoluşçu özneleri dijital özneye karşı: öznellik egemen ideolojiyi yenebilir mi? *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 167-176.
- Kaypak, Ş. (2013). Modernizmden postmodernizme değişen kentleşme. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 2(4), 80-95.
- Meder, M. (2001). Bilgi toplumu ve toplumsal değişim. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(9), 72-81.
- Şentürk, Ü. (2008). Modern kontrol: tüketim. *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, 32(2).
- Şentürk, Ü. (2010). Değişen ekonomik ve sosyal koşulların bir ürünü olarak "Karakter Aşınması". *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (7), 113-124.
- Şimşek, F. (2017). Modernizm ve gelenek arasında bir ütopya: Maske ve Ruh. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (38), 161-178.
- Paksoy, H. (2014). *Sema Kaygusuz'un Hikâyelerinde Modern İnsanın*

Yalnızlığı (Master's thesis, Ardahan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Uludağ, M. E. (2017). Geleneğe yenilen modernizmin zaferi! Postmodernizm. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi* (Online), 10-19.
- Yener, Ö. (2012). Varoluşçu felsefeden varoluşçu psikolojiye (birbirlerini sürekli yanlış anlayanların ontolojik bütünlüğü). *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 3(5).

Kuşaklar Bize Ne Söylüyor? - Hülya Orhan

- Adıgüzel, O., Batur, H. Z., Ekşili, N. (2014). "Kuşakların değişen yüzü ve y kuşağı ile ortaya çıkan yeni çalışma tarzı: mobil yakalılar", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 165-182.
- Aka, B. (2018). "Bebek patlaması, X ve Y kuşağı yöneticilerin örgütsel bağlılık düzeylerinin kamu ve özel sektör farklılıklarına göre incelenmesi: Bir araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 9(20), 118-135.
- Ayvaz, T. (2013). "Y Kuşağı Özellikleri". <http://www.dijitalajanslar.com/y-kusagi/>
- TDK (2019). Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts/05.12.2019.
- Yalçın Kayıkçı, M., Kutluk Bozkurt A. (2018). "Dijital çağda z ve alpha kuşağı, yapay zekâ uygulamaları ve turizme yansımaları", *Sosyal Bilimler Metinleri*, 1(18), 54-64
- 8 yaşındaki Ryan yine en çok kazanan YouTuber oldu, 2019'daki geliri 26 milyon dolar. (2019, Aralık). *BBC Türkçe*. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50851909>

Modern İnsanın Yarını: Transhümanizm- Muhammed Özkan

- Acungil, M., Canan, S. (2018). *Dijital gelecekte insan kalmak*. İstanbul: Tutukitap Yayınları.
- Demir, A. (2018). Ölümsüzlük ve yapay zekâ bağlamında trans-hümanizm. *AJIT-e*:

- *Online Academic Journal of Information Technology*, 9. doi: 10.5824/13091581.2018.1.006.x
- Harari, Y.N. (2019). *Hayvanlardan tanrılara sapiens insan türünün kısa bir tarihi*, çev. Ertuğrul Genç, İstanbul: Kolektif Kitap.
- Harari, Y.N., (2019). *Homo Deus yarının kısa tarihi*. çev. P. N. Taneli. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Sungur, Y., (2011). *Kariyerim gelecek*. İstanbul: Moss Yayınevi.
- Nietzsche, W.F., (2011). *Böyle buyurdu Zerdüşt*. çev. K. Ata. İstanbul: İlgı Kültür Sanat Yayınları.
- Tarhan, U. (2019). *T-İnsan*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Taştekin, T. (2016). *Felsefeden tecrübeye etkili öğretmenlik*. İstanbul: Ebsad Yayınları
- Temel, H. (2019). Transhümanizme farklı bir bakış. *İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 372- 380.
- Türk, H. (1998). Beyin evrimi ışığında dilin kökeni. *Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 1,2 sayfa: 527-549.

Sharenting ve Dijital Mahremiyet – Furkan Önder

- Acar, S ve Yenmiş, A. (2014). Eğitimde sosyal ağların kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Facebook örneği. *Ankara: Electronic Journal of Vocational Colleges - Bürokon Özel Sayısı*. s, 55-66.
- Barkuş, F. & Koç, M. (2019). Dijital mahremiyet kavramı ve ilgili çalışmalar üzerine bir derleme. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(1), 35-44.
- Çimke, S. vd. (2018). Sosyal medyada çocuk hakkı ihlali: Sharenting. *Güncel Pediatri Dergisi: Jcp* 2018;16(2):261-267
- Tarcan, B. (2015). Gençlerin facebook kullanımları: Almanya ve Türkiye örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tunç, N. (2018). Sharenting- Sosyal medya ebeveynliği. Erişim adresi:

<https://www.elitehayat.com/haber/sharenting-sosyal-medya-ebeveynligi>

- Türkten, Elif. (2018). Yüksek lisans öğrencilerinin sosyal medyada mahremiyet algısı: Gümüşhane Üniversitesi iletişim fakültesi örneği. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (AKİL) Kasım (30) s. 143-161

Deliliğin Doğum Günü Partisi'nden 4.48 Psikoz'a Evrimi- Ecem Gülerler

- Harpin, Anna, and Juliet Foster. *Performance, Madness and Psychiatry: Isolated Acts*. Palgrave Macmillan, 2014.
- Kane, Sarah. *4.48 Psychosis*. Methuen, 2015.
- Pinter, Harold. *Art, Truth & Politics the Nobel Lecture*. Faber and Faber, 2006.
- Pinter, Harold. *The Birthday Party*. Faber and Faber, 2005.
- Prentice, Penelope. *The Pinter Ethic: The Erotic Aesthetic*. Garland, 2000.
- Smith, Leslie. *Modern British Farce: A Selective Study of British Farce from Pinero to the Present Day*. Palgrave Macmillan, 2014.

Rekabetin Doğasındaki Canavar: Ötekileştirme- Ferhat Yıldız

- Kocadağ, Ş. (2019). *Sosyal bilgiler ortaokul öğretim programının ötekileştirme olgusu açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi), Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ağrı
- Bezirgan Arar, Y., (2009). *Sosyo-politik bağlama göre Türk basınının "öteki"leri*, (Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Beribey, F. A. (2018). *Yunus Emre perspektifinden modern insan kişiliğinin eleştirisi* (Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Grange, J. C. (2016) *Lontano*. (Çev. T. Gökçe). İstanbul: Doğan Kitap.
- Osho, M. J. (2018). *Kendini Bulmak*. (Çev. M. A. Chandradeva). Omega Yayınları: İstanbul.

Tüketim Kültürü Ve Kadın Bedeni – Aslı Eyi

- Bilgin, R. (2016). Geleneksel ve Modern Toplumda Kadın Bedeni ve Cinselliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 219–243.
- Doğan, S.Y. (2010). Tüketim Kültüründe Kadın Bedeninin İdealize Edilmesine Yönelik Kadın Algılamaları ve Tüketim Davranışlarıyla İlişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(100), 51–59.
- Korkmaz, I. (2012). Facebook ve Mahremiyet: Görmek ve Gözetle(n)mek. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 107–120.
- Saygılıgil, F. vd. (2016). *Toplumsal cinsiyet tartışmaları*, Ankara: Dipnot Yayınları.

Bir Modern Üretim Açısından Yalnızlık – Sena Çataloğlu

- Armağan, A. (2014). Yalnızlık ve kişilerarası iletişim ilişkisi: öğrenciler üzerinde bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 7, 27- 43.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik. İstanbul: Kaknüs.
- Durak Batıgün, A. ve Hasta, D. (2010). İnternet bağımlılığı: Yalnızlık ve kişilerarası ilişki tarzları açısından bir değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 11, 213- 219.
- Doğan, T. (2017). Bir mental iyi oluş kaynağı olarak sosyal destek. Erişim adresi: <http://www.tayfundogan.net/2017/11/15/mental-iyi-olusun-bir-belirleyicisi-olarak-sosyal-destek/>
- Geçtan, E. (1998). İnsan olmak. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gün, F. (2006). Kent kültüründe yalnızlık duygusu (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Günay, M. (2008). Yalnızlık ve birliktelik arasında insan ilişkileri. Felsefe ve insan ilişkileri başlıklı konuşma, Mersin.
- Kanter, B. (2011). Turgut Uyar'ın şiirlerinde modern insanın yalnızlığı ve sonsuzluk özlemi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 21, 26- 38
- Karasu, M. A. (2008). Türkiye'de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi.

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 4, 255- 281.

- May, R. (1997). Kendini arayan insan. İstanbul: Pegasus.
- Önder Erol, P. (2016). Modernite projesinin kökenleri, dinamikleri ve sonu. *Sosyoloji Dergisi*. 33: 49-66
- Yaşar, M. R. (2007). Yalnızlık. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17: 237- 260

MODERN İNSAN

SAYI 8- TEMMUZ AĞUSTOS 2020

PSIKOLEKTİF
DERGİSİ